

Baranyi Ferenc

Puzzle

Van egy olasz gyerekkönyvem. *La felicità* – ez a címe. Harminc rajz és ugyanennyi mondat található benne a boldogságról. Ilyenek: boldogság egy meleg bundájú kiskutyát simogatni, boldogság ágyból nézni a kinti esőt, boldogság mezítláb járni a fűvön – és így tovább. Csupa aranyos megállapítás, még aranyosabb ábrákkal illusztrálva.

Engem az a kép ragadott meg legjobban, amelyen egy kisfiú puzzle kirakósjátékkal bíbelődik. Gyönyörűséges tájképet szeretne összehozni a megszámlálhatatlan színes szeletkéből. Tétován kiragad egyet (láthatóan a sokadikat már) a kupacból – s az arca szinte felfénylik az örömtől. A felfénylés pillanatát ábrázolja a kép. Mellette a szöveg: boldogság végre-valahára megtalálni azt a rózsaszín darabkát, amely az ég egy szögletét és a vitorlás csúcsát jelenti.

Azt hiszem, az a legnagyobb öröm a földön, amikor kiegészül valami, amikor tesz egy lépést a teljesség felé. Amikor megkerül a kicsorbult világmindenség egy darabja. A szerelemben is kiegészülünk: a másik által válunk kikerekült önmagunkká. Ezért boldogság megtalálni azt a Másikat, az egyetlent, akivel nem csupán megkettőzzük, de megsokszorozzuk esélyünket a teljességre.

S a költő, aki hetekig töpreng egy hiányzó jelzón, mit tesz vajon? Várja a csodát, a rátalálás boldogságát, felfénylő örömét, amely újabb szeletkével gazdagít egy állandóan alakuló, de el csak nagy sokára készülő mozaik-képet.

Bizony mondom néktek: az a legnagyobb boldogság, ha részt vehetünk a Mindenség elkészítésében.

Mi, az ötvenhatos földrengés után indult baloldali írók joggal hihetjük, hogy részt vettünk benne. Kerestük azt a rózsaszín darabkát, amely a demokráciát jelentette volna, hogy odaillesszük a részlegesen már kirakott

képhez. És ezer hiányzó darabkát kerestünk még, hiszen ez a kirakódi csakis folyamatos tevékenységként képzelhető el.

Ezért bőszi az a gyakorlat, amely lesöpörné az általunk felrakott szeletkéket, mert csak az újonnan meglelteket túri meg a palettán. Az elmúlt négy évtizedet egyetlen tömbként kezelni és mindenestől elvetni a legdurvább történelemhamisítás. Rákosi ötvenes éveit egybemosni Kádár hetvenes éveivel, a szocialista kísérlet korszakának értékeit át nem menteni – egész egyszerűen ostobaság. Későbbi korok megvetése vagy gúnymosolya jár majd érte, még jó, ha csak az előbbi...

Kik voltak itt a tisztességesebbek? Akik meglapultak vagy elpucoltak? Vagy mi, akik tettük, amit kellett – és amit lehetett? Tanultunk rendesen, lecsapoltuk a Hanságot, megágyaztunk a DCM-nek, fáradhatatlanok voltunk a falukutatásban, kiabáltunk az emberi jogokért, egyenlőtlen küzdelemben bocsátkoztunk az eszme vámszedőivel és a kiskirályokkal – és még ezerféle “aproságot” végeztünk

el. Olykor ügyetlenül, olykor – mint később kiderült – értelmetlenül. De mindig attól a pártatlan humanizmustól vezérelve, amely az újjáépítőket mozgatta negyvenötben. Van, aki – mint magam is – kommunisztává cserződött a kíméletlen szelekben, és van, aki még ma is szélárnyékban érzi jobban magát. De mellett szegezünk mindnyájan a szélnek, mert nem akartuk, hogy az országot csupálja. Hazafiasabb dolog lett volna évekig siratni a levett forradalmat és dacosan nem tenni semmit a konszolidációért? Nem gondolnám.

Két évvel ezelőtt tekintélyes irodalmi díjjal tüntettek ki az itáliai Sabbionetában. Az átadási ünnepségen *Jim Graziano Maglia* előadásában számtalan olaszra fordított versem hangzott el. A műsor után a mantovai járás kulturális tanácsosának rövid zárszavában megütötte a fületem egy mondat:

– A hallott versekből is kitetszik, hogy Magyarországon már a hatvanas években is folyt a harc a szocialista demokráciáért.

Hogyan? Egy olasznak teljesen nyilvánvaló, ami itthon folyton-folyvást bizonyításra szorul? Hazaérve ugyanis azt kellett olvasnom a Fidesz kongresszusáról szóló tudósításokban, hogy egy tiszteletreméltó ifjú küldött kizárólag az ellenzéknek tulajdonítja "a negyvenéves diktatúra felszámolását".

Szépen vagyunk.

Mint mondtam, mi, a türelmetlen nemzedék tagjai mindaddig abban a hitben éltünk, hogy megcselekedtük, amit megkövetelt a haza: ha kellett, fejjel mentünk a falnak harminc évvel ezelőtt is, bár tudván tudtuk, hogy nem törhetjük át. Legfeljebb porhanyíthatunk rajta. Ám a mi hajdani porhanyításaink nélkül nem sokra mennének a mostani faltörők, akár kosnak, akár buldózernek születtek eleve. És még csak nem is tetszelegtünk a bátor ember pózában, mert a fülünkben csengtek *Jevtusenko* szavai. "...volt egy furcsa kor, melyben a becsületességet bátorságnak nevezték".

Nem voltunk tehát bátrak. De a tisztesség

günket nem vitathatja el senki. Igaz, mi érte – és nem ellene haragudtunk annak, amit – számomra változatlanul hiteles gyűjtőfogalommal – szocializmusnak neveztünk akkoriban. Ezzel köteleztük el magunkat, nem apparátusokkal. Nem lakájok voltunk, akik odavetett koncokért elzengték az udvar dícséretét, hanem kellemetlen alakok, akik nemszeretem-perceket okoztak mind a felső, mind az alsó régiókban, amikor úgy hozta a sor. Nem fenyegetkedésből, hanem ezért, hogy a világ előbbre menjen. Kényelmetlenek voltunk, mint a lelkiismeret. No, az úgynevezett kulturális kormányzat nem is minket kényeztetett, sőt, jobbára mi kaptuk a szilenciumokat, a ravaszul álcázott mellőzéseket, a ledorongoló kioktatásokat, de az agyonhallgatásokat is, míg a hatalom előtt okosan riszálók a Kossuth-díjakat kapták. A Legfőbb Kulturális Potentát a fele királyságát odaadta volna egy-egy ellenzéki pózokban tetszelgő nevezetesség bágyadt, megenyhült mosolyáért...

Cenzúrára, eszmei terrorra mindig is a közezszer hivatkozik. Én Vácival értek egyet:

*Nem hittem én az elnyomott zsenikben:
ki tenni akart – az tehetett titen!*

Igen. A komoly formátumú alkotó a legkilátástalanabb körülmények között is megtalálja a módját annak, hogy a "mániáit" világga kiáltsa, hiszen – ahogy Goethe hirdette – csak korlátok között mutatkozik meg, ki a mester...

És mi nem nyávogtunk, hanem a perifériára szorítva is mondtuk a magunkét. Tíz-húsz-harminc évvel ezelőtti munkáink a bizonyítékok erre.

Szomorú, hogy most kell ezt fölemlgetnem. Most, amikor mindenki jól tudja, meg világosan látta, meg előre megmondta, meg időben figyelmeztetett, sőt: bátran szembe szállt. Korántsem ezeknek a számát akarom szaporítani jelen zsörtölődésemmel. Csak igazságot szeretnék, csupán az a vágyam, hogy a mindvégig becsületes baloldaliak

legalább annyi objektivitást kapjanak a saját honfitársaiktól, mint amennyi egy vadidegen, külföldi kultúrfunkcionáriustól Sabbionetá-

ban kijutott.

Ám a jelenlegi *Fesztsd meg!*-légkörben erre nem sok a remény.

